

SYSTEMY EDUKACJI W EUROPIE – STAN OBECNY I PLANOWANE REFORMY

CYPR

1. Populacja uczących się i język nauczania

W 2002 r. liczba osób w wieku do 29 lat wynosiła 311 664 (43,6% ogółu ludności). W obszarach kontrolowanych przez państwo 107 895 dzieci i młodzieży (15,1% ludności) było w wieku objętym obowiązkiem kształcenia (6-15 lat). Urzędowymi językami nauczania są języki grecki i turecki.

2. Administracja i finansowanie edukacji

Większość uczniów w szkolnictwie podstawowym i średnim (91,3%) uczęszcza do szkół publicznych, które są zakładane i finansowane przez państwo.

Szkoły prywatne funkcjonują głównie na zasadzie samofinansowania. Placówki, które są uznawane za stowarzyszenia *non-profit* mogą być współfinansowane przez państwo i inne organizacje lub osoby prywatne.

Ministerstwo Edukacji i Kultury odpowiada za administrację oświaty i organizację kształcenia oraz podejmuje wszelkie decyzje dotyczące wydatkowania funduszy przez szkoły. Szereg placówek szkolnictwa wyższego prowadzących specjalistyczne kształcenie zawodowe podlega innym resortom: Ministerstwom Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, Rolnictwa, Zasobów Naturalnych i Środowiska, Sprawiedliwości i Porządku Publicznego, Handlu, Przemysłu i Turystyki oraz Zdrowia. Całościowy nadzór nad właściwym funkcjonowaniem szkół sprawuje inspektorat Ministerstwa Edukacji i Kultury.

3. Edukacja przedszkolna

Edukacja przedszkolna (tj. uczęszczanie do przedszkola) jest nieobowiązkowa dla dzieci w wieku od 3 lat do 5 lat i 8 miesięcy. Stanowi ona część kształcenia elementarnego (ang. *basic education*), które obejmuje naukę w przedszkolu (*nipiagogeia*) i szkole podstawowej (*dimotika scholeia*). Edukacja przedszkolna podlega zasadniczo tym samym przepisom prawnym co szkolnictwo podstawowe, z wyjątkiem przepisów szczególnych, regulujących funkcjonowanie przedszkoli komunalnych i prywatnych.

4. Kształcenie obowiązkowe

a) Etapy

<i>Dimotiko Scholeio</i> (szkoła podstawowa)	Wiek: 5 lat 8 miesięcy -11 lat 8 miesięcy
<i>Gymnasio</i> (ogólnokształcąca szkoła średnia I stopnia)	Wiek: 11 lat 8 miesięcy -15 lat

b) Kryteria przyjęć

Jedynym kryterium przyjęć stanowi wiek ucznia. Kształcenie w szkołach publicznych jest bezpłatne dla wszystkich uczniów. Podstawą przyjęcia do *Gymnasia* jest świadectwo ukończenia szkoły podstawowej.

c) Dzienny/tygodniowy/roczny wymiar zajęć

Rok szkolny jest podzielony na trzy trymestry. W roku 2002/03 rok szkolny obejmował 180 dni w szkole podstawowej i 161 pełnych dni zajęć w szkole średniej I stopnia. Lekcje (na ogół 35 w tygodniu,

trwające 40 minut w szkole podstawowej i 45 minut w szkole średniej I stopnia) są rozłożone na pięć dni w tygodniu. Roczny wymiar zajęć w szkole podstawowej wynosi średnio ok. 840 godzin.

d) Wielkość klas/podział uczniów na klasy

W roku 2002/03 na 1 nauczyciela przypadało 15,6 ucznia. Klasy liczyły średnio 22,1 ucznia w publicznej szkole podstawowej i 25,3 ucznia w publicznej szkole średniej I stopnia. Zgodnie z przepisami pierwsze klasy szkoły podstawowej mogą liczyć od 24 do 30 uczniów, a pozostałe – 32 uczniów, natomiast w klasach szkoły średniej I stopnia może być maksymalnie 30 uczniów. Klasy są mieszane i składają się z uczniów w tym samym wieku. W mniejszych szkołach podstawowych istnieje możliwość łączenia kilku klas w większe grupy. W szkole podstawowej wszystkich przedmiotów (z wyjątkiem wychowania muzycznego, plastycznego i fizycznego w niektórych przypadkach) uczy na ogół jeden nauczyciel, a w szkole średniej I stopnia lekcje są prowadzone przez nauczycieli przedmiotu.

e) Programy i treści nauczania

Programy i plany nauczania dla szkół podstawowych zatwierdza Rada Ministrów zgodnie z propozycjami Ministerstwa Edukacji i Kultury. Program jest wspólny dla wszystkich szkół na tym samym poziomie, ale na poszczególne przedmioty przeznacza się inną liczbę godzin, zależnie od rodzaju szkoły (liczby nauczycieli).

f) Ocena, promocja i kwalifikacje

Nauczycieli zachęca się do przyjęcia usystematyzowanego podejścia do oceny umiejętności uczniów. O sposobie oceny ucznia decydują w dużej mierze sami nauczyciele, którzy mają stosować takie zróżnicowane metody, jak sprawdziany pisemne, obserwacja, komunikacja z uczniem i samoocena ucznia.

Na zakończenie szóstej klasy uczniowie otrzymują świadectwo ukończenia szkoły podstawowej (*apolytirio*), którego posiadanie jest warunkiem przyjęcia do gimnazjum (*Gymnasio*). Końcowe egzaminy wewnętrzne w *Gymnasio (telikes exetaseis)* są obowiązkowe dla wszystkich uczniów. Podstawę świadectwa wydawanego po ukończeniu kształcenia obowiązkowego stanowią wyniki ucznia z tych egzaminów oraz ocena ciągła.

5. Szkolnictwo średnie II stopnia

a) Rodzaje kształcenia

<i>Eniaio Lykeio</i> (ogólnokształcąca szkoła średnia II stopnia)	Wiek: 15-18 lat
<i>Techniki Scholi</i> (techniczna i zawodowa szkoła średnia II stopnia)	Wiek: 15-18 lat

b) Kryteria przyjęć

Warunkiem przyjęcia do szkoły średniej II stopnia jest posiadanie świadectwa wydawanego na zakończenie kształcenia obowiązkowego. Uczniowie mogą uczęszczać do wybranej szkoły w swoim rejonie. Uczniowie, którzy nie ukończyli kształcenia obowiązkowego, mogą rozpocząć pracę lub naukę w ramach systemu przyuczenia do zawodu (*systema mathiteias*), który funkcjonuje w oparciu o szkoły techniczne.

c) Programy i treści nauczania

W szkołach, w których na zakończenie nauki wydaje się świadectwo ukończenia szkoły (*apolytirio*), i w szkołach technicznych ogólne przedmioty obowiązkowe są takie same dla wszystkich uczniów. W ramach kształcenia zawodowego przedmioty zależą od wybranej przez uczniów specjalności.

d) Ocena, promocja i kwalifikacje

Uczniów ocenia się w taki sam sposób, jak w ramach kształcenia obowiązkowego. Na zakończenie ostatniej klasy Ministerstwo Edukacji i Kultury przeprowadza we wszystkich szkołach obowiązkowe egzaminy zewnętrzne. Uczniowie otrzymują świadectwo ukończenia szkoły (*apolytirio*), które umożliwia im podjęcie pracy, przystąpienie do egzaminów wstępnych na studia lub przyjęcie do różnego rodzaju szkół (kolegiów i uczelni akademickich) za granicą.

6. Szkolnictwo wyższe

a) Rodzaje uczelni

Studia są prowadzone w trzech różnych rodzajach uczelni: na uniwersytecie (*Panepistimio*), w publicznych szkołach wyższych, kolegiach i instytutach (*Dimosies Scholes Tritovathmias Ekpaidefsis*) oraz prywatnych szkołach wyższych, kolegiach i instytutach (*Idiotikes Scholes Tritovathmias Ekpaidefsis*).

b) Warunki wstępu

Kryteria przyjęć są różne, zależnie od rodzaju uczelni. Na Uniwersytecie Cypryjskim i w publicznych szkołach wyższych absolwenci szkół średnich II stopnia obowiązkowo przystępują do egzaminów wstępnych, które są organizowane co roku przez Departament Szkolnictwa Wyższego Ministerstwa Edukacji i Kultury. W przypadku studentów zagranicznych uwzględnia się na ogół świadectwa GCE lub GCSE. Uniwersytet Cypryjski może przeprowadzać specjalne egzaminy dla studentów zagranicznych. Prywatne kolegia wymagają świadectwa ukończenia 6-letniej szkoły średniej oraz dobrej znajomości języka wykładowego.

c) Kwalifikacje

W cypryjskim szkolnictwie wyższym wprowadzono trójstopniową strukturę studiów, która obejmuje: 4-letnie studia I stopnia prowadzące do pierwszego tytułu uniwersyteckiego (*Ptychio*), studia II stopnia trwające od 1 roku do 2 lat, kończące się tytułem magistra i stanowiące uzupełnienie studiów I stopnia, oraz studia III stopnia kończące się uzyskaniem stopnia doktora (obecnie prowadzone na Uniwersytecie Cypryjskim, trwające od 4 do 8 lat).

Zgodnie z propozycją Ministerstwa Edukacji i Kultury dotyczącą mówienia „wspólnym głosem” w sprawach wydawania dyplomów, wszystkie uczelnie prywatne i publiczne wprowadziły następującą ramową strukturę kwalifikacji:

1 rok: świadectwo

2 lata: dyplom

3 lata: dyplom wyższego poziomu

4 lata: licencjat

7. Kształcenie specjalne

Podejmuje się starania o to, by niemal wszystkie dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi kształciły się w szkołach ogólnodostępnych. Integrację ułatwiło wiele czynników, a głównie zwiększenie liczby pedagogów zajmujących się kształceniem specjalnym i nauczycieli prowadzących zajęcia w kilku placówkach, kampanie na rzecz akceptacji społecznej, seminaria dla kadry, tworzenie klas specjalnych w szkołach ogólnodostępnych oraz wykorzystywanie odpowiednich pomocy dydaktycznych.

8. Nauczyciele

Nauczyciele szkół publicznych mają status urzędników państwowych. Nauczyciele placówek przedszkolnych i szkół podstawowych są absolwentami 4-letnich studiów uniwersyteckich. Absolwentami uniwersytetu są również nauczyciele szkół średnich, którzy kończą studia za granicą (liczba lat studiów zależy od kraju) lub na Uniwersytecie Cypryjskim (trwające 4 lata). Nauczyciele szkół średnich kończą obowiązkowo roczne szkolenie zawodowe poprzedzające rozpoczęcie pracy.

9. Aktualne reformy i priorytety w dziedzinie edukacji

(a) Struktura systemu

- **Edukacja przedszkolna**

Od roku szkolnego 2004/05 rząd Cypru przedłużył o rok okres kształcenia obowiązkowego, aby objęło ono dzieci w wieku od 4 lat i 8 miesięcy do 5 lat i 8 miesięcy. Uczniowie będą uczęszczać do szkół publicznych lub szkół prywatnych, które są uznawane przez Ministerstwo Edukacji i Kultury.

- **Szkoły całodzienne**

Po wieloletnich dokładnych analizach i przyjęciu przez Radę Ministrów decyzji nr 48.695 (z 18.11.1998) Ministerstwo Edukacji i Kultury przystąpiło do wdrażania koncepcji „**szkoły całodziennej**” (*oloimero sholeio*) w ośmiu wybranych **szkołach podstawowych** (czterech w obszarach miejskich i czterech w obszarach wiejskich). W roku szkolnym 2002/03 szkoły całodzienne dla roczników 4-6 lat funkcjonowały w 84 szkołach podstawowych. Uczniowie pozostają w szkole do godziny 16-ej na 5 dodatkowych godzin lekcyjnych. W tym czasie odrabiają pracę domową pod nadzorem nauczyciela i mogą również wybrać zajęcia spośród następujących przedmiotów: język obcy, informatyka, wychowanie fizyczne, wychowanie muzyczne, wychowanie plastyczne, teatr, projektowanie i technika. Oprócz przedmiotów przewidzianych w programie nauczania realizowane są programy pomocy dla uczniów w nauce współczesnej greki i matematyki. Istnieje również możliwość prowadzenia lekcji języka greckiego dla cudzoziemców.

- **Gymnasio**

Do nowych kluczowych zadań, którym nadano priorytetowe znaczenie w planowanej strategii reformy na poziomie gimnazjum, należą: zaprojektowanie nowych programów nauczania, określenie najważniejszych celów i docelowych osiągnięć oraz przyjęcie procedur zapewniających wysoką jakość kształcenia. Najważniejsze obszary działań obejmują: rozszerzenie nauki języków obcych, stworzenie laboratoriów językowych, zmodernizowanie szkolnych bibliotek, powołanie koordynatora wychowawców klas, wprowadzenie technologii informacyjno-komunikacyjnych, wzmocnienie kształcenia dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz organizowanie specjalnych programów i seminariów.

- **Kształcenie techniczne i zawodowe na poziomie średnim**

Dostrzegając pilną potrzebę przeprowadzenia reform, Ministerstwo Edukacji i Kultury przygotowało projekt reformy publicznych średnich szkół technicznych i zawodowych. Zgodnie z nowym, zrewidowanym programem nauczania kształcenie techniczne i zawodowe na poziomie średnim prowadzi się obecnie w dwóch profilach: teoretycznym i praktycznym. Kształcenie w obydwu profilach trwa 3 lata. Najważniejszym elementem reformy jest zrewidowany program nauczania, umożliwiający uczniom zdobycie wiedzy i umiejętności niezbędnych do „płynnego” wejścia w życie zawodowe i społeczne, ubiegania się z powodzeniem o miejsce na studiach na Cyprze i za granicą oraz uczestnictwa w uczeniu się przez całe życie. Zrewidowany program obejmuje innowacyjne rozwiązania, które pozwalają uczniom wybrać w sposób dojrzały wiedzę i umiejętności, jakie chcieliby zdobyć.

- **Eniaio Lykeio**

Rok szkolny 2000/01 w cypryjskim systemie edukacji rozpoczął się od jednej z najważniejszych zmian, jakie miały miejsce w ciągu ostatnich 20 lat w szkolnictwie średnim. Tą istotną zmianą strukturalną było utworzenie systemu *Eniaio Lykeio* w całym kraju. *Eniaio Lykeio* zastąpiły *Lykeio* prowadzące przedmioty fakultatywne, które funkcjonowały przez ponad 20 lat. Rozwój *Eniaio Lykeio* koncentruje się na dwóch aspektach: uczniu i szkole. W tej koncepcji uczniowie stanowią podmiot wszystkich działań edukacyjnych, które wspierają jego rozwój w kierunku integralnej osobowości, w ramach systemu wartości wyznawanego przez społeczeństwo cypryjskie. Równocześnie placówkę edukacyjną uznaje się za odrębną placówkę, która nie tylko zapewni uczniom podstawy do kontynuowania nauki, ale także przygotowuje ich do udziału w kształceniu poprzedzającym podjęcie pracy zawodowej oraz wyposaży w wiedzę i umiejętności umożliwiające dostęp do wolnego rynku pracy. Uczniowie mogą ułożyć swój plan lekcji w sposób elastyczny, zgodnie ze swymi zainteresowaniami i predyspozycjami, a pomocą w tym zakresie służą im nauczyciele z ośrodka poradnictwa zawodowego i Komitetu ds. Oceny Ścieżek Kształcenia Uczniów. Utworzenie *Eniaio Lykeio* wiąże się również z szeregiem zmian wewnętrznych, niezbędnych do urzeczywistnienia podstawowych celów tej koncepcji i decydujących o nowej jakości tych placówek. Najistotniejsze z tych innowacji to: udoskonalenie praktyki pedagogicznej, program lepszego wykorzystania szkolnych bibliotek, wspieranie doskonalenia zawodowego nauczycieli, ulepszenie i zmodernizowanie pracowni i sal lekcyjnych, zmniejszenie maksymalnej liczby uczniów w klasie, wspieranie i zmodernizowanie ośrodków poradnictwa i doradztwa zawodowego, wprowadzenie nowego programu nauczania oraz rozszerzenie wachlarza materiałów dydaktycznych o wiele zaktualizowanych podręczników i pomoce audiowizualne.

(b) Ocena

- Rozważa się możliwość zastąpienia jednym egzaminem dwóch obecnie zdawanych egzaminów: wspólnego egzaminu końcowego dla uczniów szkół średnich II stopnia i egzaminu wstępnego na studia. Celem tej reformy jest zmniejszenie obciążeń związanych z przystępowaniem do dwóch egzaminów w bardzo krótkim czasie. Ta koncepcja została przyjęta pozytywnie, ale nadal trwają prace nad szczegółowymi rozwiązaniami.

(c) Kadra pedagogiczna

- W roku szkolnym 1999/2000 wprowadzono nową formułę szkolenia pedagogicznego poprzedzającego podjęcie pracy. Zgodnie z Ustawą o oświacie 180/87 szkolenie to będzie obecnie trwać pełny rok akademicki. Nowi nauczyciele mają uczęszczać na zajęcia w Instytucie Pedagogiki dwa razy w tygodniu – podobnie jak w ramach dotychczasowej formuły. Nowym rozwiązaniem jest natomiast to, że w pozostałe trzy dni nauczyciele przebywają w szkole, współpracując z nauczycielem-opiekunem. Nowy nauczyciel obserwuje lekcje prowadzone przez opiekuna, wspólnie omawiają ich przebieg, wymieniają koncepcje i materiały, dzięki czemu nowy nauczyciel otrzymuje wszelką niezbędną pomoc i cenne wskazówki.
- W tym samym roku szkolnym rozpoczęła się realizacja specjalnego programu **doskonalenia zawodowego nauczycieli w szkołach technicznych**. Nowym rozwiązaniem jest przyznawanie punktów za zaliczenie kursu, które są uwzględniane w decyzjach o awansie. Program ma na celu poprawę jakości kształcenia poprzez wspólną pracę na rzecz podniesienia standardów nauczania. Nauczyciele uczestniczą w programie dobrowolnie, a zajęcia są prowadzone w Instytucie Pedagogiki po południu i w czasie wolnym.

(d) Równość szans – integracja

- W lipcu 1999 r. Izba Reprezentantów uchwaliła nową ustawę reformującą **kształcenie specjalne**. Pozwala ona uniknąć klasyfikowania uczniów na podstawie niepełnosprawności (i związanej z tym stygmatyzacji) i wprowadza dla tej grupy termin „uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi”. Ustawa zobowiązuje do integracji tych uczniów w szkolnictwie ogólnodostępnym. W Ministerstwie Edukacji i Kultury powołano specjalne komitety dla wszystkich trzech poziomów kształcenia, których zadaniem jest nadzór nad przestrzeganiem przepisów ustawy.

(e) Program nauczania

- Ministerstwo Edukacji i Kultury kładzie bardzo duży nacisk na wprowadzanie technologii informacyjno-komunikacyjnych do edukacji – zgodnie z przyjętym celem podniesienia jakości i dostosowania kształcenia do potrzeb szybko zmieniającego się społeczeństwa. W związku z tym we wszystkich szkołach podstawowych komputery wykorzystuje się jako narzędzie dydaktyczne, aby rozszerzyć horyzonty uczniów, a wszystkie szkoły średnie II stopnia zostały podłączone do Internetu.

(f) Szkolnictwo wyższe

- 25 kwietnia 2001 r. Rada Ministrów podjęła decyzję o utworzeniu Otwartego Uniwersytetu Cypryjskiego w celu promowania idei uczenia się przez całe życie i stworzenia na Cyprze możliwości kształcenia na odległość. Otwarty Uniwersytet Cypryjski ma rozpocząć działalność w styczniu 2006 r. z następującą ofertą programów: studia I stopnia w dziedzinie cywilizacji greckiej, studia II stopnia w dziedzinie zarządzania opieką zdrowotną i studia II stopnia w dziedzinie pedagogiki.
- 18 grudnia 2003 r. Izba Reprezentantów zatwierdziła ustawę o utworzeniu Politechniki Cypryjskiej, która będzie prowadziła studia m.in. na kierunkach istniejących już obecnie w publicznych szkołach wyższych (HTI, HHIC i innych). Ustawa przewiduje również możliwość dalszego rozwoju i tworzenia kolejnych szkół. Politechnika Cypryjska ma rozpocząć działalność w roku akademickim 2006/07, przyjmując studentów na Wydziały Zastosowań Techniki, Opieki Zdrowotnej, Administracji i Finansów, Technologii i Nauk o Ziemi, Sztuk Stosowanych i Komunikacji.
- Uniwersytet Cypryjski wprowadził zasady obowiązujące w Europejskim Systemie Transferu Punktów (ECTS). W ECTS na pełny rok akademicki przypada 60 punktów, a na semestr – 30 punktów, natomiast w systemie punktowym Uniwersytetu Cypryjskiego pełny rok akademicki odpowiada 30 punktom, a semestr 15 punktom. Stosunek punktów w tych dwóch systemach wynosi zatem 2:1. ECTS, który jest już obecnie stosowany na niektórych kierunkach, będzie

obowiązywał na wszystkich kierunkach prowadzonych na Uniwersytecie Cypryjskim od roku akademickiego 2005/06. Poprawki do ustaw dotyczących szkolnictwa wyższego z lat 1996-2004, które są obecnie przedmiotem dyskusji, zobowiązują wszystkie uczelnie publiczne i prywatne do wprowadzenia ECTS i suplementu do dyplomu.

- Priorytetem dla Ministerstwa Edukacji i Kultury jest także podniesienie poziomu kształcenia w uczelniach prywatnych. Regulacje prawne, które staną się podstawą tworzenia i funkcjonowania prywatnych uniwersytetów na Cyprze, są obecnie na ostatnim etapie procedury legislacyjnej.
- Uznając za konieczne wprowadzenie mechanizmów zapewniania jakości w szkolnictwie wyższym, Ministerstwo Edukacji i Kultury – we współpracy z innymi zainteresowanymi instytucjami, m.in. Uniwersytetem Cypryjskim – podjęło działania zmierzające do utworzenia Państwowej Agencji ds. Zapewniania Jakości.

Opracowanie: Cypryjskie Biuro Eurydice

Bardziej szczegółowe informacje o systemach edukacji w Europie można znaleźć w prowadzonej przez EURYDICE bazie danych EURYBASE (<http://www.eurydice.org>).

Ostatnia aktualizacja: grudzień 2004